

ЯК ГАЗЕТА СВАЦЦЫЙ БЫЛА

ЗВЯЗДА
Падарожжа
100-годдзе

**(Заканчэнне.
Пачатак на 1-й стар.)**

Як толькі з'явілася магчымасць, завітаў у гімназію. З першых вуснаў даведаўся, што чытанка, над якой працавала Чарняўская, не адзіны яе занятак па выхаванні дзяцей у нацыянальным духу. Восць-восць павінен быў выйсці з друку яе зборнік «Дзяціныя гульні». Леаніла была чалавекам эрудзіраваным, па-сапраўднаму ўлюбёным у літаратуру — гэта і прывабіла Максіма Іванавіча. А калі тая прызналася, што чытала яго кнігу «Рунь», той, пэўна, скакаў ад шчасця.

Дый і самую настаўніцу талент не абышоў: пісала абразкі, апаваданні. Родам Леаніла была з вёскі Таргуны, што на Віцебшчыне (сёння гэта Докшыцкі раён), гадавалася ў сялянскай сям'і. Паколькі сям'я была немалая (падрастала шасцёра дзяцей), ледзьве зводзілі канцы з канцамі, таму часта пераязджалі з месца на месца. Аднак, хоць і цяжка жылося, бацька дбаў, каб дзеці атрымалі адукацыю. Дый сам умеў чытаць і пісаць.

Асабліва дапытлівай і стараннай была Леаніла. Да ўсяго яна мела добрую памяць, многае схоплівала на хаду. Не выпадкова, калі ў 1902 годзе паступала ў першы клас Віленскага Марыінскага вышэйшага жаночага вучылішча, па ўсіх прадметах атрымлівала «выдатна». Асабліва запамніліся ёй урокі літаратуры. У старшых класах іх веў Фядот Кудрынскі, які ў свой час быў

настаўнікам Якуба Коласа. Фядот Андрэвіч вельмі ганарыўся сваім былым вучнем. Расказваў навучэнцам, што сустракаўся з ім, калі той у 1907 годзе працаваў у рэдакцыі газеты «Наша ніва». Паведаміў, што неўзабаве выйдзе першы пазычны зборнік Якуба Коласа «Песні-жальбы». Даведаўшыся пра гэта, Леаніла ўзрадавалася: можна будзе прыдбаць яшчэ адну цікавую кнігу.

Па размеркаванні дзяўчына прыехала ў вёску Залессе, што на Вілейшчыне. Вучыла не толькі дзяцей. Хутка знайшла параўменне і з дарослымі. Вяскоўцам адразу спадабалася маладая настаўніца, якая была адкрытай, бачыла ў іх роўных сабе. Па вечарах, у вольны ад работы час разам спявалі народныя песні, ладзілі карагоды. Пра вечарыны, якія арганізаваліся новай настаўніцай, неўзабаве даведаліся ў навакольных вёсках. Асобна займалася Чарняўская з сялянскімі дзяўчатамі. Для іх яна стварыла нешта накшталт гуртка. Вучыла вязаць, шыць, давала парады па вядзенні хатняй гаспадаркі, расказвала пра падзеі, што адбываюцца ў краіне. Тым жа, хто ўмеў хоць крыху чытаць, давала кнігі.

Максім Гарэцкі як толькі убачыў Леанілу, зразумеў, што яна акурат тая дзяўчына, якая яму патрэбна. Шмат агульнага было ў іхніх поглядах на жыццё, літаратуру. Абодва апантанія ідэяй нацыянальнага адраджэння. А яшчэ...

Гэтае «яшчэ» заўважыў і Гаўрыла Гарэцкі, які пабачыў братаву жонку ў першы год пасля яе шлюбу з Максімам. У 1983 годзе ва ўспамінах пра Чарняўскую «Жанчына вялікага сэрца і мужнасці» ён успамінаў: «Была яна вельмі прыго-

Леаніла ЧАРНЯЎСКАЯ з дзецьмі Галінай і Леанідам.

жая, з вялікімі сінімі-сінімі вачыма, якія свяціліся розумам, добрамыслівасцю, прыхільнасцю, дабрывенню, спагадаю. Голас быў глыбокі, грудны, меладычны. Постаць зграбная, стройная. Каса пышная. Рухі павольныя, плаўныя. Беларуская мова чыстая, напеўная. Леаніла Чарняўская была выключна ласкавая, уважлівая, далікатная».

Максіму Гарэцкаму была даспадобы і яе сарамлівасць. Не любіў людзей самаўпэўненых. Дый сабе нічога падобнага не дазваляў. А тут сама даверлівасць, адкрытасць. Часам спрачаліся па літаратурных справах, але адно на аднаго не крыўдавалі. Ведалі: у спрэчцы нараджаецца ісціна.

Пісьменнік наведваўся да Леанілы рэгулярна. Балазе, ад Базыльянскіх муроў, дзе пасяліўся ён у Вільні, да Вастрабрамскай вуліцы не так і далёка. Тут і знаходзіўся будынак першай Беларускай гімназіі. Да яго

прымыкаў дом, у якім жыла яна, ягонае каханне і надзея. У гэтым ён ужо ніколі не сумняваўся.

Паступова ўсё больш пераконваўся, што не адны асветніцкія і літаратурныя турботы цягнуць яго на Вастрабрамскую вуліцу. І зусім не яны прымушаюць яго затрымацца ва ўтульным пакойчыку да позняй ночы. Прышло каханне, і менавіта яно надавала віхурным дням надзею на лепшае, спадзяванне на шчасце.

Як жа ўзрадавалася Леаніла, калі аднойчы — лета яшчэ толькі ўбіралася ў свае правы — ён з'явіўся на парозе з вялікім букетам руж. Хоць не, радасць прыйшла крыху пазней. Спачатку ж, убачыўшы Максіма ў дзвярах, дзяўчына ледзь не страціла прытомнасць. На вуліцы страляніна — ніколі, здаецца, такой не было. Кулі так пасвітваюць, што ажно ў пакоі чутно. А ён на спатканне сабраўся! Ды як сердаваць, калі

Максім, як заўсёды, у настроі. Усміхаецца шчыра, адкрыта, ветліва. А яшчэ кветкі прынёс... Дзе толькі і адшукаў іх такой парой?!

Пасля гэтага часта заходзіў да яе з нязменным букетам у руках. Адному Богу вядома, дзе знаходзіў столькі руж. Спрабавала адгаворваць. Маўляў, нашошта так часта, турботна ж гэта. Адгаворвала, а ў душы радавалася. І за саму ўвагу, і за шчырасць. І, вядома ж, за тое, што лёс падарыў ім абодвум тую першую сустрэчу, якая ад звычайнага знаёмства перайшла ў сяброўства, а затым прывяла да кахання.

Абвянчаліся яны 16 ліпеня 1919 года ў Прачысценскім саборы. Калі сталі жонкай і мужам, Максім Гарэцкі перабраўся да Леанілы на кватэру. Яны ўжо разам працавалі ў гімназіі. Ён выкладаў беларускую літаратуру, адначасова рабіў гэта і на настаўніцкіх курсах. Яна паранейшаму была настаўніцай пачатковых класаў. Працягвала працаваць і над чытанкай «Родны край». Так ужо атрымалася, што спачатку была складзена і выйшла ў 1919 годзе «Другая пасля лемантара кніга для чытання». Значыць, трэба было прыспешваць з'яўленне хрэстаматый для першага класа. Дый і для трэцяга, чацвёртага... Так што турбот ствала, але былі яны прыемныя. У нечым дапамагаў і Максім, які пачаў выступаць у крыху нязвычайнай для сябе ролі дзіцячага пісьменніка.

Выдатная свацця выйшла са «Звядзды»! Не ўзяў бы Кнорын Гарэцкага на работу ў рэдакцыю, той мог бы і не трапіць у Вільню, а гэта значыць, не пазнаёміўся б са сваёй жонкай.

Алесь МАРЦІНОВІЧ.

БІБЛІЯ — НА РОДНАЙ МОВЕ

Выстаўка да 500-годдзя
Рэфармацыі, прысвечаная
Марціну Лютэру і Францыску
Скарыну, праходзіць у галерэі
«Універсітэт культуры»

Фота Юрыя ІВАНОВА.

што для беларусаў самай знакавай асобай часоў Рэфармацыі быў, ёсць і будзе Францыск Скарына. Хоць Марцін Лютэр і не быў на беларускіх землях, яго ўплыў ва ўсім свеце быў вельмі моцны. Нават у даваенным Мінску мелася дзве лютэранскія царквы, а ідэі лютэранства і пратэстантызму знаходзіць сваіх многіх прыхільнікаў і сёння. Бо дзякуючы Лютэру кожны народ мае магчымасць чытаць Біблію на сваёй роднай мове, а таксама мець такія ўнікальныя кнігі, як Вялікі і Малы Катэхізісы.

На выстаўцы можна ўбачыць не толькі выявы Марціна Лютэра, але і дэтальна распрацаваныя карты і схемы, што распавядаюць пра яго працу. Гэта дапамагае не толькі ўспомніць пра знакавага дзеяча, але і больш даведацца пра яго дзейнасць.

Імёны Марціна Лютэра і Францыска Скарыны ўвечаваны не толькі ў памяці іх землякоў, яны вядомы ў цэлым свеце. Праз пяць стагоддзяў пра іх размаўляюць, здзіўляюцца іх талентам, іх шануюць і дзякуюць ім.

Выстаўка працуе да 25 ліпеня.

Анастасія АЎХІМОВІЧ

ПРА СВЯТА АБВЕСЦЯЦЬ ЗВАНЫ

Да святочнай сустрэчы лампады з Дабрадатым агнём ад Гроба Гасподняга рыхтуюцца жыхары многіх гарадоў і вёсак Мінскай, Брэсцкай, Гродзенскай, Віцебскай абласцей. Лампаду прынясуць сёлета ўдзельнікі XXIV Міжнароднай навукова-асветніцкай экспедыцыі «Дарога да святыхаў». Гэта экспедыцыя традыцыйна праводзіцца напярэдадні Дня беларускага пісьменства і з'яўляецца адной з яго састаўных частак.

Да чаканых сустрэч, якія будуць адбывацца з 30 жніўня па 3 верасня, рыхтуюцца ў гэтыя

дні і самі ўдзельнікі штогадовага паломніцтва. Як звычайна, рабочая група экспедыцыі ўдакладняе маршрут: ён павінен прайсці праз тыя населеныя пункты, куды Дабрадаты агонь не прывозілі раней. Да таго ж мясцовыя жыхары з цікавасцю чакаюць сустрэч з удзельнікамі экспедыцыі — вядомымі навукоўцамі, літаратарамі, дзеячамі мастацтва. На святочныя набажэнства з нагоды сустрэчы Дабрадатына агню ад Гроба Гасподняга ў праваслаўныя храмы прыходзіць мноства вернікаў. У гэты ж час непадалёку садзяць

сімвалічны

Сад малітвы. Вырашэннем усіх арганізацыйных пытанняў, узгадненнем іх з мясцовай адміністрацыяй і святарамі царкоўных прыходаў займаецца рабочая група навукова-асветніцкага паломніцтва. Сёлета ў гэтай групы работы значна прыбавілася. Рыхтуючы маршрут, яна адначасова праводзіць сустрэчы з жыхарамі гарадоў і вёсак у фармаце духоўна-асветніцкіх канферэнцый. Такія сустрэчы ўжо адбыліся ў раённых цэнтрах Воранаве, Астраўцы. Адной з галоўных тэм сустрэч стала 500-годдзе беларускага кнігадрукавання.

Яўген ПЯСЕЦКІ,
фота аўтара.

Гэтыя фотаздымкі зробленыя падчас наведвання рабочай групай Астраўца.

1. Званы мясцовага храма ў імя Святых апосталаў Пятра і Паўла нядаўна падарылі вернікам будаўнікі Беларускай атамнай электрастанцыі. Сёлета званы будуць вітаць лампаду з Дабрадатым агнём ад Гроба Гасподняга.

2. Удзельнікі экспедыцыі разам з супрацоўнікамі Астравецкага райвыканкама і кіраўніцтвам мясцовага прыхода вызначаюць месца для пасадкі Саду малітвы.

3. З выстаўкай здымкаў пра мінулагоднія экспедыцыі знаёмяцца ўдзельнікі духоўна-асветніцкай канферэнцыі.

